

жодного відношення до невидимої духовної боротьби, можна би хотіти зарахувати Brentano до розірваних (Zerrissenen), тому що те, що іноді в ньому таким здається, в жодному разі не засновується, як при розірваних, на невір'ї, на голій негациї й гордині, а на якомусь духовному зростанні, яке не хоче розчинятися у привнесених формах поезії. І коли оту його наготу тяжко штопати латками геніальності і намагатися завішати і на додаток ще кокетувати з тією бідністю, то, навпаки, цей розлад він у собі постійно впізнає як хворобу, яку слід не підступно оберігати, а долати. Він також володіє іронією гостро й більш спритно, ніж будь-хто з його сучасників, але його іронія не є чимось самодостатнім, естетично вибудованим мистецтвом, а якоюсь моральною силою, що проривається з найглибшого внутрішнього обурення, щоб знищити погане й примітивне у житті. – Сюди можна би віднести ті казки, які заново оживляють пам'ять про багато обдарованого німецького поета в людях його країни.

Ахім фон Арнім

ПОЕЗІЯ ТА ІСТОРІЯ

Знову минув день на самоті з поезією. Дзвін сповіщає святковий вечір, і плугатарі тягнуться додому з возами, везуть і задоволено несуть дітей, які вийшли їм назустріч, і спокійно радіють зі своїх зусиль. Плуг не спочиває, залишений в останній скибі землі, яку він перевернув, бо необхідно, наче сонячне коло, проявляється потреба продовження борозни, і святий суворий закон будить його вночі всупереч злочину. Вранці плугатар продовжує свій шлях без перешкоди, міряє вздовж своєї борозни туманний ранок, а світлу середину дня уміє виміряти за своєю власною тінню, і поділяє за своєю ранковою працею земну поверхню на твердо визначений ранок, як за денною працею сонця ділить безкінечний час на години. Сонце і орач знають один одного і сумісно обоє роблять своє для процвітання землі. Стійко крокуючу вперед, всіма поважану й захищену, бачимо діяльність, звернену до землі; вона так тривко визначається й ґрунтується, як довго залишається вірною собі з неосязною мудрістю права, – безмірність у будові поля як дому, у вигині дороги, як і в використанні річки. Руйнування йде від діяльності, яка відхиляється від землі, і вважає, що ще її розуміє. Але після століть руйнування впізнають блукаючі насаджувачі лісу неминуче борозни поля й основні межі зниклих сіл, і вшановують їх як віднайдену власність свого роду, здається, що не досить мати дарунок цієї землі.

Таким самим способом видаються віднайдені твори духу попередніх століть, наче незрозуміле й непотрібне, чи збираються з шаленим пошанівком. Тут слід дотримуватися закону, і подібно як час захищає й збирає свої духовні багатства над усе, так, вважає, можна оволодіти й іншим, що все ще само в надлишку, і допускає, що Сивіла спалює свої

священні книги, щоб змусити не давати їй подяки й нагороди. Хто залишає працю духу на його неосяжному полі? Хто оберігає спокій його праці? Хто впізнає первінь його прояву? Хто може відрізнити росу раю від виступилої отрути змії? Жоден закон не оберігає твори духу від злочину, вони не мають тривкої, зовнішньо помітної риси, мусять в собі нести сумнів, чи злий, чи добрий дух посіяв насіння у відкрите серце; так самовпевнене благочестя часто називає злий, що вийшов із повноти любові й розуміння. Робітник на духовному полі відчуває наприкінці своєї щоденної праці лише власну обтяженість в зусиллі й турботі; думка, яка його так задушевно охоплювала, яку його рот спромагався лише наполовину вимовити, також зникла в духовному світі, як для сучасників. Усі ці дуже суворі випробування відкривають йому ворота нового світу. Коли цей духовний світ постає як рівний навколишньому, як нікчемний і минулий, тоді він щойно відчуває, що не може виступити поза нього, що все його єство не тільки не відривне від нього, а й що навіть поза ним ніщо не може відбутися, що не можна знищити жодну волю, яка сотворила дух. Тому милою для нас нехай буде ця уявна втіха і турбота всіх творчих сил як риса вищої вічності, в яку занурюється працюючий дух і забуває час, яку все ще замало вміє любити, але вчиться всього боятися, вагається з нерішучістю, що повинно бути повідомлене, а що залишити замовчаним. Тому замовчане – це втрачене, гупою є турбота про неминуще. Але дух любить свої минулі твори як рису вічності, після якої ми зникаємо у земному смертному функціонуванні. Марно в рішеннях розсудку добиватися того, на що віра намарне давала б нам право, якщо б вона не керувала земним функціонуванням, вправляла би гру розсудку й виступала би всупереч вірі із активного піднесення в спогляданні й засвідчена розумінням. Лише духовне ми можемо цілком розуміти, і де воно втілюється, там воно також затемнюється. Якби духові була непотрібною школа землі, то чому б він у неї втілювався, бо ж духовне ставало б цілком смертним, якщо могло би без відчаю від землі відійти. Це серйозно сказано нашому часові, який своє тимчасове хотів би надто освятити із закінченням, вічним визначенням, зі священними війнами, вічним миром і зникненням світу. Доля землі, Бог схилить її до вічної мети; ми розуміємо в них лише нашу вірність і любов, і не можемо нею з її неістотністю цілком наповнити дух.

Досвід нарешті мусив би показати це кожному, що при найтрагічнішій, як і при найрадісній долі землі нам самим приділена противага суму й радості, так що все вдається пережити в силі духу, а в його слабкості нас ніщо не може втримати. У всі часи була таємниця світу, яка більш цінна у висоті й глибині мудрості й радості, ніж усе, що в історії було значним. Вона ближча до особливості людини, ніж вона була помітна сучасникам, але історія в її найвищій правді подає наступникам багаті покараннями

картини, і як відтиски пальця на твердих скелях в народі кари пробуджують рідкісні доісторичні часи, так для нас виступає з тих рис в історії забуте плетиво жахів, які колись належали людській землі, в окремих освітлених розумах, а не в повному перегляді всього горизонту перед нашим внутрішнім уявленням. Ми називаємо це проникнення (розуміння), коли вдається його передати, поезією, вона йде із минулого в майбутнє, народжена із духу й істини. Чи вважати, що більше матерія, ніж дух її оживив, не вдається розрізнити, поет з'являється біднішим чи багатшим, ніж він є, якщо він розглядається лише з однієї з цих сторін; блукаючий розум може спіймати його на брехні у його найвищій істині, знаємо, що ми маємо в ньому, і що ця брехня є гарний обов'язок поета. Така суть священної поезії, яка, наче насолода піснею весни, ніколи не була історією землі, а спогадом того, що пробуджувала в духові зі снів, які її перевели на той бік, керівництво для мешканців землі, що неспокійно сплять, подане від священної вірної любові.

Поезія не є істина, якої ми вимагаємо від історії і в спілкуванні з сучасниками, вона не є те, що ми шукаємо і що шукає нас, якщо б вона справді цілком належала землі, бо вона всі відчужені світи зводить до вічного поєднання. Називаємо священного поета також пророком, і слід називати поезію пророцтвом вищого гатунку, так можна скласти історію з кришталевих кульок в оці (картинка в калейдоскопі), яке не само бачить, але оку необхідно збирати й поєднувати світловий ефект, а суттю є ясність, чистота й безбарвність. Хто це в історії порушує, той руйнує й поезію, яка повинна з неї виходити, хто очищує історію до правди, той творить також для поезії правдиве спілкування зі світом. Лише тому самі собою незначні життєві події охоче стають приводом для поезії, що ми їх побачили з більшою правдивістю, ніж нам дозволено взагалі у великих світових подіях. Співпричетність і самовладання при цьому є точно більш стримуюче, ніж підбадьорююче, бо бурхливість почуття заглушує навіть голос, тому що змушує його виміряти час, наскільки він менше із повільним лемехом поета, з пишучим пером може змагатися. Пристрасть дозволяє лише почути, що первісно правдиве людське серце подібне до первісної пісні людини, і тому неможливо уявити жодного поета без пристрасті, але пристрасть не робить поета, тим більше ще ніхто не створив під час її справді найжиттєвішого впливу щось тривке, і лише після її припинення кожен міг охоче відобразити своє почуття від власного чи чужого імені й обдарування.

Йозеф фон Айхендорф

ГАЛЕ І ГАЙДЕЛЬБЕРГ

Попереднє століття слушно буде позначене як епоха духовної революції. Саме тоді були виділені лише перші паролі й польові кличі